

Sygn. akt I ACa 460/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Krzysztof Chojnowski
Sędziowie	:	SA Elżbieta Borowska SA Elżbieta Bieńkowska (spr.)
Protokolant	:	Sylwia Radek - Łuksza

po rozpoznaniu w dniu 2 października 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. C. (1)**

przeciwko **J. B.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 27 lutego 2015 r. sygn. akt V GC 202/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

(...)

UZASADNIENIE

Powód J. C. (1) wnosił o zasądzenie od pozwanego J. B. kwoty 184.500 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 października 2014 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu. Podał, że nabył od pozwanego koparko-ładowarkę za cenę 184.500 zł, która stanowiła jednak własność innego podmiotu, któremu był zmuszony ją zwrócić i w dalszej kolejności odstąpić też od umowy zawartej z pozwanym.

W dniu 28 października 2014 r. przez Sąd Okręgowy w Olsztynie został wydany nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym uwzględniający roszczenie powoda w całości.

Pozwany J. B. od powyższego nakazu zapłaty wniósł sprzeciw, w którym domagał się oddalenia powództwa oraz zasądzenia od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania. W uzasadnieniu zakwestionował roszczenie powoda, wskazując, iż oświadczenie o odstąpieniu od umowy nie zostało mu skutecznie złożone oraz że nastąpiło skuteczne nabycie przez niego prawa własności przedmiotowej koparko-ładowarki. Podnosił także przedawnienie roszczenia powoda.

Wyrokiem z dnia 27 lutego 2015 roku Sąd Okręgowy w Olsztynie zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 184.500 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 października 2014 roku do dnia zapłaty i kwotę 12.842 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Orzeczenie to zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

W dniu 4 kwietnia 2011 r. pomiędzy (...) sp. z o.o. w W. (jako finansującym) a J. P. (1) (jako korzystającym) została zawarta umowa leasingu koparko – ładowarki (...), rok produkcji 2007, o cechach identyfikacyjnych (...).

Pismem z dnia 16 lipca 2013 r., w związku z nieuregulowaniem należności, S. (...) wypowiedział umowę leasing ze skutkiem natychmiastowym i wezwał korzystającego do wydania koparko-ładowarki, czego ten nie uczynił.

Na skutek zawiadomienia (...) sp. z o.o., postanowieniem z dnia 18 października 2013 r., (...) wszczęła dochodzenie w sprawie przywłaszczenia koparko-ładowarki przez J. P. (1) na szkodę (...) spółki z o.o. Z dokumentów zebranych w toku postępowania wynika, że J. P. (1) w dniu 16 września 2011 r. wystawił na rzecz K. B. fakturę VAT nr (...) na kwotę 123.000 zł za sprzedaną koparko-ładowarkę. Na fakturze tej koparko-ładowarka została oznaczona (...). Takie samo oznaczenie widnieje na wydruku z Centralnej Informacji i Z. Rejestrowych

W dniu 2 stycznia 2012 r. K. B. sprzedał koparko-ładowarkę J. B. za kwotę 156.948 zł.

W dniu 10 stycznia 2012 r. J. B. sprzedał koparko-ładowarkę J. C. (1) za kwotę 184.500 złotych. J. B. zapewnił, że maszyna jest sprawdzona i nie jest kradziona.

W dniu 20 grudnia 2013 r. Policja przesłuchała J. C. (1), dokonała oględzin i zatrzymania znajdującej się u J. C. (1) przedmiotowej koparko-ładowarki. W tym samym dniu koparko-ładowarka została oddana powodowi przez Policję na przechowanie.

Wyrokiem z dnia 30 czerwca 2014 r. Sąd Rejonowy w Pruszkowie uznał oskarżonego J. P. (1) winnego tego, że w dniu 16 września 2011 r. w Ż., woj. (...), poprzez sprzedaż koparko-ładowarki (...)nr ser. (...) rok produkcji 2007 o wartości 177.120 zł firmie (...), Ż. ul. (...), przywłaszczył ww. koparko-ładowarkę na szkodę (...) sp. z o.o., powierzoną na podstawie umowy leasingu nr (...) z dnia 4 kwietnia 2011, tj. przestępstwa z art. 284 § 2 k.k. i skazał na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres lat 4 próby i karę grzywny. Ponadto orzeczono zwrot (...) sp. z o.o. przedmiotowej koparko-ładowarki.

Pismem z dnia 4 września 2014 r. J. C. (1) uzyskał z Sądu Rejonowego w Pruszkowie informację o orzeczeniu wobec niego zwrotu koparko – ładowarki firmie (...). W dniu 13 października 2014 r. nastąpiło przekazanie maszyny przez powoda windyikatorowi firmy (...).

Pismem z dnia 2 października 2014 r. powód odstąpił od umowy sprzedaży, powołując się na wadę prawną rzeczy i wezwał pozwanego do zwrotu pobranej ceny w terminie 3 dni od otrzymania pisma. Pismo to zostało odebrane przez pozwanego w dniu 7 października 2014 roku.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd uznał roszczenie pozwu za zasadne. Powołując się na art. 556 § 3 k.c., art. 560 § 1 k.c. oraz art. 576 § 1 k.c., wskazał, że powód dochował rocznego terminu do odstąpienia od umowy sprzedaży koparko-ładowarki. Odstąpił bowiem od umowy pismem z dnia 2 października 2014 r., natomiast z akt sprawy karnej wynika, iż informację o potencjalnych roszczeniach S. (...) uzyskał z chwilą przesłuchania i zatrzymania przedmiotu umowy, tj. w dniu 20 grudnia 2013 r. Sąd uznał zatem, że w sprawie wystąpiły przesłanki uzasadniające odstąpienie

przez powoda od łączącej go z pozwanym umowy sprzedaży. Zdaniem Sądu, pozwany nie nabył własności koparko-ładowarki na podstawie art. 169 § 1 k.c. Jej sprzedaż nastąpiła bowiem przed upływem 3 lat od chwili jej utraty przez właściciela. Sąd zaznaczył, że J. P. (1), który w dniu 16 września 2011 r. po raz pierwszy dokonał jej sprzedaży nie był osobą uprawnioną do rozporządzania maszyną, co jednoznacznie wynika z treści wyroku karnego, mocą którego został on skazany za przywłaszczenie przedmiotowej koparko-ładowarki, a następnie jej sprzedaż na szkodę (...) spółka z o.o. Wynika więc z tego, że nabycie przedmiotowej maszyny przez pozwanego na podstawie art. 169 § 2 k.c. mogłoby nastąpić dopiero w dacie 16 września 2014 roku. Sprzedając powodowi maszynę w dniu 10 stycznia 2012 r. pozwany nie był więc jej właścicielem, a tym samym był osobą nieuprawnioną do rozporządzenia nią. Okoliczność ta zaś oznacza, że sprzedana przez pozwanego powodowi maszyna miała wadę prawną, co z kolei z mocy art. 560 § 1 k.c. uprawniało powoda do odstąpienia od umowy. Jednocześnie Sąd wskazał, że wartość koparko-ładowarki na dzień jej zwrotu była bez znaczenia dla rozstrzygnięcia, gdyż pozwany zobowiązany był do zwrotu zapłaconej przez powoda ceny.

W tym stanie rzeczy Sąd na podstawie przepisu art. 560 k.c. w zw. z art. 494 k.c. i art. 481 k.c. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę dochodzoną pozwem wraz z ustawowymi odsetkami.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wywiódł pozwany. Zaskarżając wyrok w całości, zarzucił Sądowi naruszenie następujących przepisów prawa:

1) art. 61 § 1 k.c., art. 65 § 1 k.c., art. 77 § 3 k.c., art. 99 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 91 k.p.c. i art. 92 k.p.c. poprzez ich błędne zastosowanie i w efekcie przyjęcie, że pełnomocnictwo z dnia 2 października 2014 r. udzielone przez powoda pełnomocnikowi procesowemu obejmowało umocowanie do złożenia w imieniu powoda skutecznego oświadczenia woli o odstąpieniu od umowy sprzedaży, podczas gdy miało ono wyłącznie charakter pełnomocnictwa procesowego;

2) art. 104 k.c. poprzez jego niezastosowanie i błędne przyjęcie, że powód działający przez pełnomocnika procesowego posługującego się wyłącznie pełnomocnictwem procesowym skutecznie odstąpił w dacie 7 października 2014 r. od umowy sprzedaży łączącej go z pozwanym, podczas gdy oświadczenie pełnomocnika procesowego pozwanego o odstąpieniu od ww. umowy sprzedaży było w istocie czynnością jednostronną dokonaną przez osobę nieumocowaną lub działającą z przekroczeniem zakresu umocowania i jako takie było nieważne;

3) art. 155 § 1 k.c. i art. 169 § 1 k.c. poprzez ich niezastosowanie i błędne zastosowanie art. 169 § 2 k.c., a w konsekwencji błędne przyjęcie, iż pozwany w dacie 10 stycznia 2012 r. nie był uprawnionym do zbycia powodowi prawa własności do koparko-ładowarki (...), gdyż skuteczne nabycie prawa własności do przedmiotowej koparko-ładowarki przez pozwanego mogło nastąpić zgodnie z regulami określonymi w art. 169 § 2 k.c., podczas gdy z materiału dowodowego zebranego w sprawie wynikały takie okoliczności, w świetle których prawo własności do koparko-ładowarki (...) nabył na podstawie art. 169 § 1 k.c. bądź poprzednik prawny pozwanego (K. B.), bądź też sam pozwany;

4) art. 556 § 1 k.c. oraz art. 560 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 494 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie i uznanie, iż istniała wada prawna co do koparko-ładowarki (...) oraz że zasadne i skuteczne było odstąpienie przez pełnomocnika procesowego powoda od ww. umowy sprzedaży, podczas gdy odstąpienie od umowy łączącej powoda z pozwanym było nieważne i tym samym powodowi nie przysługiwało względem pozwanego skuteczne roszczenie o zwrot ceny za ww. koparko-ładowarkę;

5) art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego powoda z opinii biegłego rzeczoznawcy maszyn budowlanych na okoliczność ustalenia stanu technicznego i wartości koparko-ładowarki (...);

6) art. 227 k.p.c. poprzez bezpodstawne oddalenie wniosku dowodowego pozwanego co do przesłuchania go w charakterze strony oraz K. B. na okoliczności wskazane w sprzeciwie od nakazu zapłaty i kolejnych pismach;

7) art. 27 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i nieprzekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Okręgowemu właściwemu miejscowo ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego.

Wskazując na powyższe, skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg. norm przepisanych. Jako ewentualny zgłosił wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, wraz z rozstrzygnięciem przez ten Sąd o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się niezasadna.

Okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy są bezsporne. Sad pierwszej instancji ustalił je prawidłowo w oparciu o zebrany materiał dowodowy. Sąd Apelacyjny przyjmuje zatem za własne poczynione przez Sad pierwszej instancji ustalenia faktyczne, akceptując jednocześnie dokonaną przez ten Sad ocenę prawną.

W rozpoznawanej sprawie jest poza sporem, że J. P. (1) władał przedmiotową koparko-ładowarką na podstawie umowy leasingu. Zgodzić się więc należy ze skarżącym, że powierzenie mu jej przez właściciela (...) sp. z o.o. nie może być poczytane za utratę rzeczy w rozumieniu art. 169 § 2 k.c. Ta konstatacja nie oznacza jednak, że wymieniony przepis nie miał w niniejszej sprawie zastosowania. Uszło uwagi skarżącego - prezentującego odmienne w tej mierze stanowisko - że J. C. (2) powierzona mu na podstawie umowy leasingu koparko-ładowarkę przywłaszczył sobie przez jej sprzedaż K. B. w dniu 16 września 2011 roku. Za popełnienie tego czynu został skazany prawomocnym wyrokiem wydanym w postępowaniu karnym, którego ustaleniami co do popełnienia przestępstwa Sad w niniejszym postępowaniu jest związany z mocy art. 11 k.p.c.. W związku ze sprzedażą nastąpiło wydanie koparki K. B., co skarżący przyznaje w apelacji. Z tą chwilą wyszła ona spod władzy właściciela wbrew jego woli, co należy zakwalifikować jako jej utracenie w rozumieniu art. 169 § 2 k.c.

J. P. (1) był, rzecz jasna, osobą nieuprawnioną do rozporządzania przedmiotową koparko-ładowarką. Wynikające z akt sprawy karnej okoliczności jej sprzedaży i wydania K. B. wykluczają także dobrą wiarę nabywcy, co oznacza, że nie nabył on własności na podstawie art. 169 § 1 k.c. Wprawdzie twierdził on, słuchany w sprawie karnej w charakterze świadka - że sprawdził, czy nabywana przez niego maszyna jest wpisana do rejestru zastawów, nie dołożył jednakże należytej staranności aby upewnić się czy sprzedający J. P. (2) legitymuje się dowodem własności przedmiotowej maszyny.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy nie daje podstaw do przyjęcia, że któryś z późniejszych nabywców przedmiotowej maszyny (J. B. czy też J. C. (1)) był w złej wierze w chwili objęcia jej w posiadanie. Wobec jednak tego, że przedmiotem umów sprzedaży, w oparciu o które obejmowali tę maszynę w posiadanie, była rzecz przez właściciela „utracona” (w rozumieniu art. 169 § 2 k.c.) okoliczność ta jest bez znaczenia. Ochrona nabywcy w dobrej wierze, przewidziana w art. 169 § 1 k.c., ulega bowiem w takiej sytuacji ograniczeniu. W przypadku rzeczy utraconej dodatkową przesłanką nabycia własności jest (poza dobrą wiarą nabywcy) upływ trzech lat od chwili utraty rzeczy przez właściciela. Oznacza to, że jeśli zbycie nastąpiło po upływie tego terminu, prawo własności przechodzi na nabywcę w dobrej wierze z chwilą wydania rzeczy (por. wyrok SN z dnia 28 sierpnia 1984 r., I CR 261/84, OSNCP 1985, nr 5-8, poz. 81). Natomiast jeżeli zbycie i wydanie rzeczy nastąpiły przed upływem tego trzyletniego terminu, nabywca stanie się właścicielem, gdy termin ten zakończy swój bieg, i to pod warunkiem, że nabywca jest nadal, tzn. w chwili spełnienia tej dodatkowej przesłanki, w dobrej wierze.

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy - wobec bezspornego faktu, że trzyletni termin, biegnący od chwili utraty tej maszyny przez właściciela (co nastąpiło w dniu 16 września 2011 roku), upłynąłby dopiero z dniem 16 września 2014 roku - Sad pierwszej instancji słusznie zatem przyjął, że ani pozwany, ani powód z chwilą objęcia przez siebie w posiadanie przedmiotowej koparko-ładowarki nie uzyskali jej własności. Przed tą datą pozwany bowiem zbył maszynę powodowi, powód zaś utracił w czasie biegu tego terminu przymiot dobrej wiary (z chwili uzyskania wiedzy o roszczeniach (...) sp. z o.o.), a następnie także posiadanie maszyny.

Niezależnie od słuszności stanowiska Sadu pierwszej instancji w kwestii nabycia przez powoda własności przedmiotowej maszyny należy zwrócić uwagę na inne jeszcze zagadnienie, Według dominującego w piśmiennictwie polskim poglądu dopuszczalne jest powołanie się przez kupującego na wadę prawną, chociaż chroni go przepis art. 169 k.c. o nabyciu własności rzeczy od nieuprawnionego. Przyjmuje się, że przepis art. 169 k.c. o ochronie nabywcy w dobrej wierze nie pozbawia kupującego możliwości skorzystania z przepisów o rękojmi. Celem bowiem przepisu art. 169 kc jest ochrona nabywcy, a nie zbywcy (zatem sprzedawcy). Uprawnienia z tytułu rękojmi za wady prawne może wykonać kupujący, który z różnych powodów nie zamierza skorzystać z przewidzianej w art. 169 § 1 bądź § 2 zdanie 1 kc ochrony. Zadaniem rękojmi jest polepszenie, a nie pogorszenie sytuacji prawnej kupującego. (zob. Adam Szpunar Glosa do wyroku SN z dnia 10 października 1997 r., II CKN 378/97, wyrok Sadu najwyższego z dnia 24 lipca 208 roku , IV CSK 182/o8, LEX nr 465367).

Zwrócić należy uwagę, że w rozpoznawanej sprawie powód, jako kupujący, nawet nie może skorzystać z przewidzianej w art. 169 § 1k.c. ochrony, ponieważ samochód wydał (...) sp. z o.o., wykonując zawarte w wyroku Sadu Rejonowego w Pruszkowie II K 76/14 orzeczenie dotyczące zwrotu dowodu rzeczowego w postaci przedmiotowej koparko-ładowarki. Odzyskanie własności samochodu przez dotychczasowego jego właściciela oznacza, że kupujący udowodnił w ten sposób fakt istnienia wady prawnej.

Podsumowując dotychczasowe rozważania, stwierdzić należy, że chybiony jest zarzut naruszenia art. 155 § 1 k.c., art. 169 § 1 k.c. i art. 169 § 2 k.c.

Istnienie wady prawnej koparko-ładowarki upoważniało powoda do skorzystania z uprawnienia do odstąpienia od umowy, jakie przysługuje kupującemu w ramach rękojmi (art. 560 § 1 k.c.).

Powód w uzasadnieniu żądania zwrotu zapłaconej ceny powołał się na oświadczenie o odstąpieniu od umowy z dnia 2 października 2014 r, które w jego imieniu złożył pełnomocnik adwokat M. D.. Zdaniem skarżącego oświadczenie to było nieskuteczne wobec tego, że składający je pełnomocnik nie był umocowany do dokonania w imieniu powoda wymienionej czynności materialnoprawnej, a pełnomocnictwo którym się posłużył miało charakter wyłącznie pełnomocnictwa procesowego. Na dowód tego pozwany dołączył do akt kserokopię pełnomocnictwa z dnia 2 października 2014 r.

Twierdzeniom pozwanego dotyczącym braku umocowania pełnomocnika powód zaprzeczył.

Odnosząc się do zarzutów apelacji dotyczących powyższej kwestii, wskazać trzeba, że ważność pełnomocnictwa stanowi niewątpliwie element decydujący o skuteczności oświadczenia woli złożonego przez pełnomocnika w imieniu swego mocodawcy. Nie ma jednak racji skarżący wywodząc – z powołaniem się na art. 77 § 3 k.c. i art. 99 § 1 i 2 k.c. – że pełnomocnictwo do złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy w tym wypadku wymagało formy pisemnej pod rygorem nieważności. Przywołany przepis art. 77 § 3 k.c. dotyczy bowiem innej formy szczególnej niż forma pisemna zwykła. Do tej ostatniej formy odnosi się przepis § 2 art. 77 k.c., zgodnie z którym jeżeli umowa została zawarta w formie pisemnej, jej rozwiązanie za zgodą stron, jak również odstąpienie od niej albo jej wypowiedzenie powinno być stwierdzone pismem, przy czym forma pisemna zastrzeżona jest jedynie dla celów dowodowych (por. wyrok Sadu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2013 roku, V CSK 330/12, LEX nr 1360344). Konkludując, w tym wypadku ważne pełnomocnictwo – skoro nie była wymagana dla niego forma szczególna - mogło być udzielone w dowolnej formie, także w sposób dorozumiany. Biorąc zaś pod uwagę, że faktu udzielenia pełnomocnictwa do złożenia jednostronnego oświadczenia woli nie kwestionuje sam mocodawca przyjąć należy, że składający oświadczenie o odstąpieniu od umowy w imieniu powoda adwokat M. D. był do tego umocowany.

Niezależnie od tego co powiedziano, wskazać dodatkowo należy, że powód wkrótce po złożeniu oświadczenia o odstąpieniu od umowy, wytoczył powództwo domagając się zwrotu ceny. Nakaz zapłaty wraz z odpisem pozwu został pozwanemu doręczony w dniu 5 listopada 2014 roku. Nastąpiło to zatem przed upływem rocznego terminu z art. 576 § 1 k.c. , którego bieg rozpoczął się najwcześniej w dniu 20 grudnia 2013 roku. Skierowanie zaś do sprzedawcy żądania

zwrotu zapłaconej ceny z powodu wady rzeczy sprzedanej zawiera implicite oświadczenie o odstąpieniu od umowy sprzedaży (zob. wyrok Sadu najwyższego z dnia 25 kwietnia 2014 r., sygn.. II CSK 415/13, OSNC C/2015 , poz. 37).

Odnosząc się na koniec do zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego stwierdzić trzeba, że są one nietrafne.

Sąd pierwszej instancji nie naruszył wskazanych przepisów art. 227 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c. oddalając wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego zgłoszony w celu ustalenia „stanu technicznego i wartości koparko-ładowarki”, a zatem okoliczności nieistotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Przypomnieć w tym miejscu wypada, że uprawnienie kupującego do odstąpienia od umowy to prawo kupującego do jednostronnego doprowadzenia mocą tylko swojego oświadczenia woli do ustania umowy sprzedaży, do zniweczenia jej skutków. Wywołuje ono zatem skutek wstecz i oznacza powrót do stanu, jaki istniał przed zawarciem umowy (ex tunc). W wypadku gdy kupujący odstępuje od umowy z powodu wady rzeczy sprzedanej (art. 560 § 1 k.c.), jego uprawnienia określa w art. 494 k.c., m.in. – żądanie zwrotu uiszczonej ceny.

Podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 27 § 1 k.p.c. jest zaś nieskuteczny przede wszystkim dlatego, że rozpoznanie sprawy przez sąd niewłaściwy miejscowo nie powoduje nieważności postępowania, a nie zostało także wykazane aby miało wpływ na rozstrzygnięcie.

Z przedstawionych względów apelacja została oddalona na koszt skarżącego (art. 385 k.p.c. i art. 98 § 1 i 3 k.p.c.).

(...)